

підвищенню енергетичної безпеки та досягненню цілей сталого розвитку України.

Література

1. Intergovernmental Panel on Climate Change. Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. 2391 p.
2. European Commission. The European Green Deal. Brussels, 2019. 24 p.
3. International Renewable Energy Agency. Renewable Capacity Statistics 2023. Abu Dhabi, 2023. 72 p.
4. World Bank. Ukraine Energy Sector Review. Washington, 2022. 98 p.
5. Organisation for Economic Co-operation and Development. Taxing Energy Use 2022: Pricing Carbon Emissions. Paris: OECD Publishing, 2022. 206 p.

УДК 330.675

Копя С.О., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ESG-ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ В КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Повномасштабне вторгнення рф в Україну змінило умови ведення бізнесу, поруч із завданням операційного виживання перед бізнесом постала стратегічна необхідність – переосмислити власні джерела фінансування в контексті ESG-трансформації. Особливо гостро ця проблема стоїть перед малим та середнім підприємництвом (МСП) аграрного та переробного секторів, які, з одного боку, формують основу продовольчої безпеки країни, а з іншого – мають обмежений доступ до капіталу та найбільше потерпають від системних ушкоджень енергетичної інфраструктури. За даними ННЦ «Інститут аграрної економіки», у 2025 році агропродовольча продукція сформувала 56% загального експорту України, що визначає його стратегічну роль у відновленні економіки країни [1].

ESG перетворюється з «доброї практики» на стандарт очікуваної поведінки бізнесу. Його дедалі частіше вимагають інвестори, банки, міжнародні партнери. Для України, яка рухається шляхом євроінтеграції та відбудови, це питання конкурентоспроможності і доступу до капіталу. Міжнародні фінансові

інституції розглядають ESG як інструмент зниження ризиків і забезпечення прозорості, а здатність підтвердити відповідність принципам сталого розвитку стає дедалі частіше умовою отримання фінансування, грантів та пільгових кредитів [2]. Для МСП агросектору та переробної промисловості це означає необхідність системної перебудови фінансового планування – від реактивного управління витратами до проактивного формування ESG-профілю підприємства.

У 2024 році уряд схвалив Стратегію запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку, яка передбачає поетапний перехід: до 2026 року – формування нормативно-правової бази, у 2026–2030 роках – повноцінне застосування стандартів ESRS з аудитом звітності [3]. Паралельно у Верховній Раді розглядається законопроект №13598, що пропонує запровадити ESG-звітність у Законі «Про бухгалтерський облік» та оновити критерії класифікації підприємств за розмірами. Хоча законопроект наразі не ухвалений, бізнесу варто сприймати його як відправну точку для подальших змін.

За розрахунками Офісу зеленого переходу, за поточними критеріями директиви CSRD в Україні під вимоги звітності підпадають близько 2966 підприємств. Галузевий розподіл: промисловість – 30%, агробізнес – 20%, енергетика – 15%, фінанси – 15%, транспорт і логістика – 10%. Пакет Omnibus I Єврокомісії пропонує суттєво підвищити пороги охоплення, що може скоротити кількість зобов'язаних компаній до приблизно 334. Для українського бізнесу головний висновок є незмінним: навіть якщо формальні вимоги CSRD стануть менш жорсткими, ринкові вимоги з боку європейських партнерів і банків, що оперують міжнародним капіталом, нікуди не зникнуть [4].

В умовах систематичних ударів по енергетичній інфраструктурі ключовим ESG-чинником для МСП аграрного та переробного секторів стає енергетична незалежність. Для підприємств харчової переробки і сільського господарства власна генерація вирішує дві паралельні задачі: забезпечує безперервність технологічних процесів (зберігання, охолодження, переробка продукції) та суттєво підвищує ESG-рейтинг підприємства за екологічним компонентом, відкриваючи доступ до спеціалізованих програм фінансування. Яремчук М. обґрунтовує трирівневу модель імплементації ESG-принципів в енергетичну безпеку підприємств (стратегічний, регуляторний та проєктно-операційний рівні), що підкреслює роль сталого фінансування й інституційної спроможності як ключових драйверів ESG-трансформації [5].

Аналіз доступних для МСП джерел фінансування ESG-трансформації дозволяє виокремити такі групи. По-перше, міжнародні програми змішаного фінансування (blended finance): у квітні 2026 року Європейський фонд для Південно-Східної Європи (EFSE) через Укрексімбанк підписав кредитну угоду в

еквіваленті 20 млн євро для підтримки ММСП у рамках Ukraine Facility. Очікується, що пакет забезпечить понад 400 субпозик і підтримку понад 7000 робочих місць по всій Україні. По-друге, державні механізми підтримки: «зелені» кредитні програми державних банків з компенсацією відсоткових ставок та Фонд декарбонізації України, що фінансує проекти відновлюваної енергетики. По-третє, грантові програми ЄС: у 2026 році агросектор представлений у програмах Horizon Europe, ЄБРР та двосторонніх програмах підтримки, відкритих для МСП і фермерських кооперативів.

Попри розширення доступних інструментів, МСП аграрного та переробного секторів стикаються з системними викликами. Насамперед – інформаційна асиметрія: більшість підприємств не обізнані з механізмами та умовами міжнародних програм фінансування. Далі – транзакційні витрати на підготовку ESG-звітності та проектної документації непропорційно високі для малих підприємств. Суттєвою перешкодою залишаються воєнні ризики, що стримують інвесторів. Нарешті, відсутня єдина методика оцінки ESG-зрілості МСП, що ускладнює роботу банків при прийнятті кредитних рішень. Проблема – не у відсутності норм, а в їх фрагментарності та відсутності системного підходу. Практика ЄС показує: успішна імплементація ESG потребує щонайменше кількох років підготовки, тому проактивний підхід є конкурентною перевагою.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати такі висновки:

1. ESG-трансформація для МСП аграрного та переробного секторів України – це не лише регуляторна вимога, а й стратегічний інструмент переходу від залежного до суверенного фінансування.
2. Енергетична незалежність підприємства виступає базовим ESG-активом, що одночасно знижує операційні ризики та відкриває доступ до пільгових інструментів міжнародного і державного фінансування.
3. Ефективне управління джерелами фінансування ESG-трансформації потребує диверсифікованого підходу: поєднання власних ресурсів, «зелених» банківських кредитів, грантових програм ЄС та механізмів blended finance у рамках Ukraine Facility.
4. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою спрощеної методики ESG-самооцінки для МСП аграрного та переробного секторів в умовах євроінтеграції України.

Література

1. Частка перероблених продуктів в агроекспорті України досягла майже 20%. УкрАгроКонсалт. 2026. Електронний ресурс. URL: <https://ukragroconsult.com/news/chastka-pereroblenyh-produktiv-u-agroeksporti->

ukrayiny-syagnula-majzhe-20/

2. Пелих А. Нефінансова звітність: законодавство і перспективи. Економічна правда. 2025. URL: <https://epravda.com.ua/biznes/esg-ta-stalist-biznesu-novi-vimogi-dlya-ukrajinskih-kompaniy-u-2024-817419/>

3. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2024 р. № 1015-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-p>

4. Кітура А., Яцюк О. ESG стандарти і вимоги в ЄС та Україні – зміни та очікування. Офіс зеленого переходу при Міністерстві економіки України. 2025. URL: <https://gto.dixigroup.org/novyny/esg-standarty-i-vymohy-v-yes-ta-ukraini-zminy-ta-ochikuvannia>

5. Яремчук М. Теоретико-методичні засади імплементації ESG-принципів у енергетичну політику України. Сталый розвиток економіки. 2026. № 1 (58). DOI: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/1739>

УДК: 336:658.1

Чумаченко О.Г., к.е.н., доцент,
Коваль П.В., здобувач освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК», м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В умовах хронічної економічної нестабільності, що проявляється через волатильність валютних курсів і процентних ставок, інфляційні коливання та порушення ланцюгів постачання, класичні моделі фінансового менеджменту, орієнтовані на статичне бюджетування та довгострокові прогнози, стають неефективними та навіть небезпечними для підприємств. Доступ до традиційного банківського кредитування в періоди криз ускладнюється, вартість фінансових ресурсів зростає, а ризик касових розривів збільшується в геометричній прогресії, що робить проблему пошуку нових інструментів управління ліквідністю та грошовими потоками критично важливою. Особливої ваги набуває здатність підприємств швидко перебудувати свою фінансову політику – переходити від довгострокового планування до сценарного моделювання, диверсифікувати джерела фінансування та впроваджувати системи моніторингу грошових потоків у реальному часі. Таким чином,